

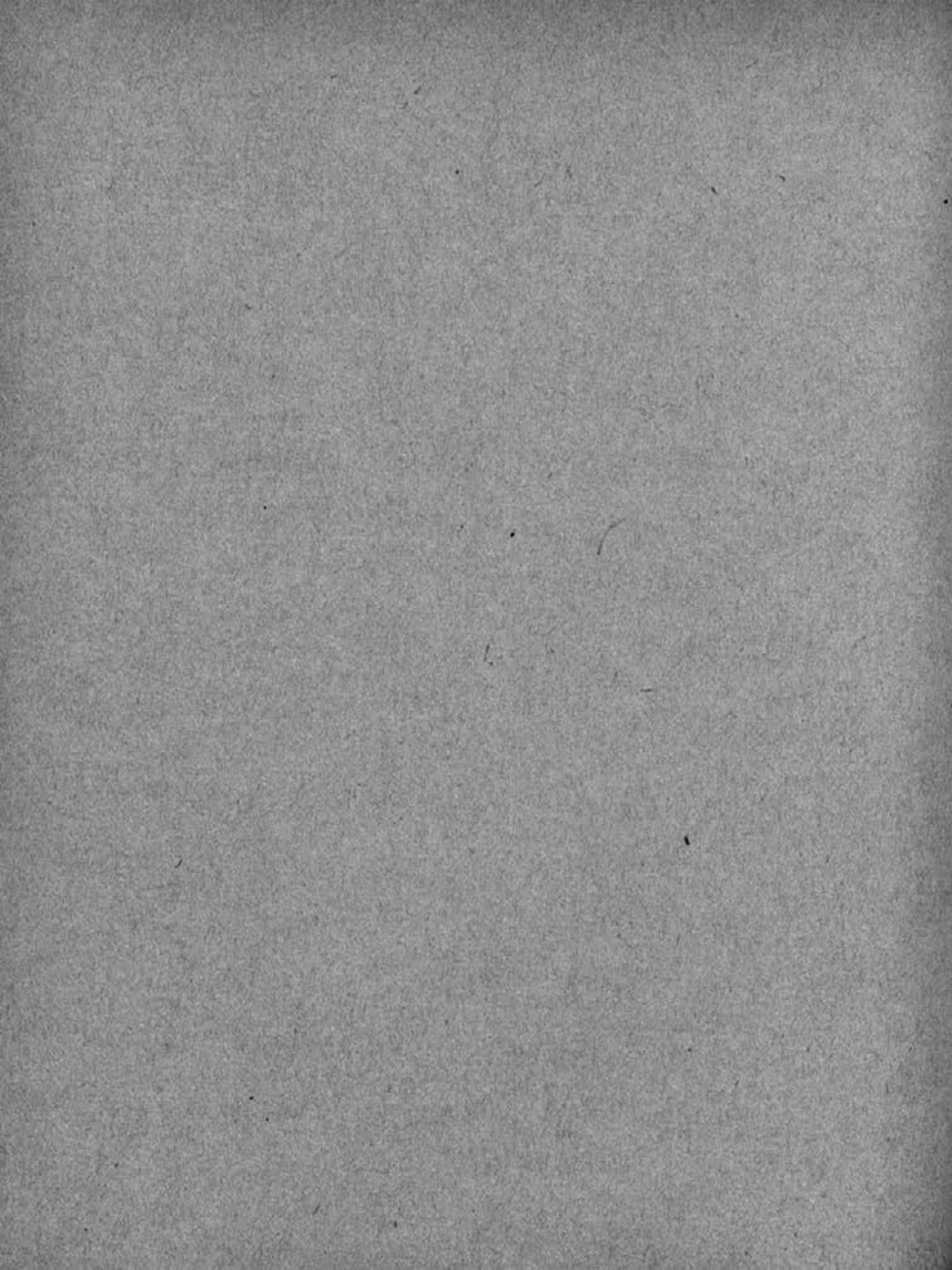
GLEDALIŠKI LIST

Narodnega gledališča v Ljubljani

1943-44

DRAMA

10 MOLIÈRE:
NAMIŠLJENI BOLNIK

GLEDALIŠKI LIST
DRŽAVNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI
1943/44 **DRAMA** Štev. 10

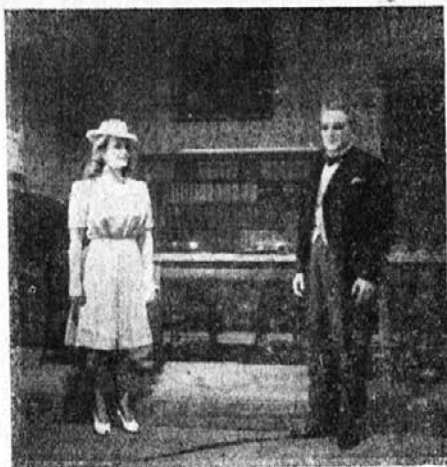
MOLIÈRE
NAMIŠLJENI BOLNIK

PREMIERA 16. FEBRUARJA 1944

Janko Moder

**Kulturnozgodovinsko ozadje Molièrovih
komedij**

Izraz »novi vek« za čas po odkritju Amerike se mi zdi zelo opravičen kljub staremu in priznanemu pravilu, da ni nič novega pod soncem. Vendar se še nikoli ni hkrati porajalo toliko novega kakor takrat. Duhovni tokovi, verski boji, socialne spremembe, politična načela, narodnostna zavest, tehnične iznajdbe, odkrite zemlje, vse to in še marsikaj je dalo času res novo podobo. Skoraj ga ni naroda, ki ne bi mogel s posebnim notranjim zanosom gledati v zgodovino petnajstega, šestnajstega in sedemnajstega stoletja. Italijani imajo svoj »cinquecento« z Ariostom in Tassom, Španci »el siglo de oro« s Cervantesom, Lope de Vegom in Calderonom, Angleži »the golden age« s Shakespearom in Baconom, Francozi »grand siècle« s Corneillom, Racinom in Molièrom; dalje Portugalci s Camoensom, Flamci z Joostom van den Vondelom, Čehi s Komenskim, Poljaki s Kochanowskim, Hrvatje z Gundulićem in nazadnje — nenazadnje Slovenci s Trubarjem in Dalmatinom. Ponekod se krije duhovni zlati vek s političnim razmahom države,

Ančka Levorjeva in Drenovec (Katja Slaparjeva in dr. Dvornik) v »Maturi«

Nablocka (prof. Mozoljc) v »Maturi«

drugod pa ga vsaj spremlja idejno ali gospodarsko prizadevanje za izboljšanje življenja.

V Franciji sta šla v začetku sedemnajstega stoletja oba zlata vekova vstric — politični in duhovni. Država je bila na najboljši poti, da se razvije v eno izmed skrajno avtokratskih dežel. Ne samo da so ji vladali ljudje, ki so že po svojem značaju ljubili zunanjo veličast, slavo, mogočnost in oblast, ampak so se prav tisti čas oglasili tudi znanstveniki — med njimi Anglež Hobbes — češ da je treba dati vso pravico in moč državi ter vso oblast prenesti na enega, ki naj vlada absolutno. Znameniti Ludvikov »L'état c'est moi!« torej ni samo domišljava domislica, ampak znanstveno podprta nujnost.

Toda ves ta absolutizem, ki je našel značilnega predstavnika v Ludviku Velikem, kljub svoji izrojenosti ni napravil takšne škode, kakor bi jo lahko. Nasprotno, kadar koli govorimo o francoskem »vélikem stoletju«, se moramo vselej domisliti absolutista Ludvika. Že za njegovega prednika, Ludvika Trinajstega Pravičnega, je njegov prvi državnik, kardinal Richelieu, leta 1635 ustanovil L'Académie française. Kako pomenljivo je bilo to dejanje, se nam odkrije že, če pomislimo samo to, da se mora francoski jezik zahvaliti prav tej ustanovi za vso svojo izbrušenost, dognanost in eleganco. Tudi Richelieujev naslednik, kardinal Mazarin, je bil naklonjen kulturnim ustanovam; tako se je na njegovo pobudo osnovala leta 1643 v Parizu prva ljudska knjižnica. Vse svoje prednike in sodelavce pa je prekosil sam Ludvik Štirinajsti — le roi soleil. Ta je zaradi svoje častihlepnosti in žeje po popularnosti zbral na svojem dvoru — nujnem in nespornem središču tedanjega sveta — vse sodobne znamenite može od politika Colberta, vojaškega inženirja Vaubana, bogoslovca Bossueta, modroslovca Descartesa, matematika Pascala, vzgojnika Fénelona, zgodovinarja Mabillona, kritika Boileauja, bas-

ničarja La Fontaina do dramatikov Pierra Corneilla, Jeana Racina in Molièra. Navdušeno je podpiral tudi stavbarstvo ter dal za nekaj simbol svoje absolutistične moči zgraditi znameniti дворец Versailles, pri čemer se je uveljavil arhitekt Jules Hardouin Mansart. Drugi znameniti likovni umetniki Ludvikove dobe so še: arhitekta Lebrun in Perrault, ki je vodil dograditev Louvra, in slikarja C. Lorrain in N. Poussin.

Vsa tedanja umetnost se je v bistvu vzorovala pri antiki. Grki in Rimljani so ji pomenjali višek ustvarjanja. Mogoče ni golo naključje, da je tudi na francoskem dvoru najlepše vzcvetela drama, ki je tudi Grkom pomenila vrh umetnostnega udejstvovanja. Zunanji razkošnosti, veličastnosti in čustvenosti baroka je ustrezala heroičnost in ogromnost Corneillovih tragedij, vzeti večidel iz rimske zgodovine. Toda že drame njegovega sodobnika Racina, trageda vročih strasti in nemirnega srca, so veliko naravnješe in bolj človeške. Še dalje pa je šel Molière, ki ga je prav tako težko vključiti v kak slog, kakor ni mogoče do kraja opredeliti Shakespeara.

Francoski klasicisti so se tudi v poetiki skoraj docela naslonili na klasičnega Aristotela in pridržali celo znamenite tri enotnosti — kraja, časa in dejanja — le da so si enotnost časa po svoje in neosnovano olajšali. Posebno vestna posnemovalca sta bila Corneille in Racine, prvi izrazit razumarski vzgojnik, drugi čustven psiholog, medtem ko je tretji — Jean Baptiste Poquelin, z izmišljenim imenom Molière (1622—1673) — srečno strnil obadva in se hkrati oddaljil od mrtve črke. Molière je velik posebno zaradi svoje življenjske bližine, topline in neposrednosti. Kljub temu da je bil manj izobražen od svojih dveh sodobnikov, je njegovo delo trajnejše. Gotovo predvsem zaradi tega, ker je bil bister opazovalec in rojen umetnik, veliko pa mu je pripomoglo tudi to, da je sam nastopal na odru.

Ker je bil sam odličen igralec, režiser, dramatik in dramaturg hkrati, so vse njegove stvaritve res žive in polne, medtem ko so razni Corneillovi Cidi, Horaci in Polyeucti ter Racinove Andromache, Ifigenije, Fedre in Atalije že bolj ali manj pozabljene ali vsaj obsojene na umetno historično oživljanje na francoskih odrih. Molièrovi Tartuffi, Don Juani, Misanthropi, Dandini, Harpagoni, Scapini in Argani pa so večni in doma vsepovsod, v Franciji prav tako kakor pri nas ali kod drugod. V tem je tista veličina in pomen resničnega velikega umetnika, kateremu je doba samo ozadje ali podlaga, stvaritve same pa plod njegovega duha in talenta.

Corneille in Racine sta v svoji pisateljski jasnovidnosti videla, kam drči sodobno človeštvo. Skušala sta ozdraviti svojo dobo in sta se v svojih delih izmikala iz nje v neresnični svet starega Rima in sanjski svet mitologije. V tem okolju sta ustvarjala literarne ideale, ki naj bi prepričali tedanje plemstvo in meščanstvo, da drvi v prepad razvrata in da je na najboljši poti, da z viška svoje absolutistične božanskosti strmoglavi v blato družabnega razkroja. Tudi Molière se je pri svojem literarnem delu zavedal tega dejstva, le da je imel drugačno metodo. Namesto da bi kazal ljudem nedosežne ideale, je postavljaj prednje samó ogledalo — prav po shakespeareško preprosto. In tedanji plemiči in meščani, tedanji svetohlinci, skopuhi, namišljeni bolniki, odljudneži, ženske vseh vrst, pohlepneži, lažnivci, napihnjenci in posnemovalci so zardevali, se prikrivali za pahljače in v naškrobljene ovratnike, pod lasulje in puder in zalepke. Kadar je zahteval preveč v živo, so si mašili ušesa, a se naslajali, kadar so količkaj čutili, da gre na sosedov rovaš. Nazadnje so začeli rovariti pri samem Sončnem kralju, da bi se znebili neljube slabe vesti, zoprno svetlega ogledala. Saj bi bilo na svetu tako prijetno brez vesti in brez ogledala!

Tako Molière kljub svojemu božjemu daru ni premaknil sveta

Gregorin (prof. Vrtač) v »Maturi«

Debevec (prof. Čebula) v »Maturi«

s tečajev. Zgodovina je drvela mimo njega in čezenj; narod, toliko ponosen na svojo veliko čast, se je razgalil v klavarno smešnost, izpod šminke pa je zacurljala resnična umazanost. Konec je bilo zlatega veka — tako v politiki kakor v kulturi — in v Franciji je zazevala tema, duhovna in materialna. In v tej temi prejšnji pokvarjenosti ni bilo več treba lasulj ne šminke ne pudra ne zalepkov. Znašla se je v sorodnejšem elementu in vse je počasi zorelo za leto 1793.

*

Molière nam ima kljub tristoletni oddaljenosti marsikaj povedati. Mogoče prav toliko kakor svoji sodobnosti. Namišljeni bolnik ni satirična »velika« komedija, vendar pa značilna tragedija molzne kravice, ki laže sam sebi ter živi od mnenj, kakršna so mu vsilili razni koristolovci. Ali ni dandanes tudi še dosti takih namišljenih bolnikov, ki živijo od injekcij z desne in leve, od tablet in praškov, o katerih ne vedo, čemu so dobri. Kaj, ko bi se vsi ti namišljeni bolniki prebudili iz svoje tragične zasanjanosti in zaslepljenosti ter se po svoji zdravi naturi odločili za nekaj podobnega kakor Argan?

* * *

Prihodnji dramski spored

Prva novost po »Namišljenem bolniku« bo znamenita *Anzen-gruberjeva* ljudska komedija »*Slaba vest*« v Benkovičevem prevodu in v režiji Milana Skrbinška. V glavnih vlogah sodelujejo igralci: Vida Juvanova, Polonca Juvanova, Cesar, Lipah in Drenovec.

Prof. O. Šest pripravlja klasično komedijo nemškega romantičnega dramatika H. v. Kleista »*Razbiti vrč*« v novem prevodu dramaturga prof. J. Modra.

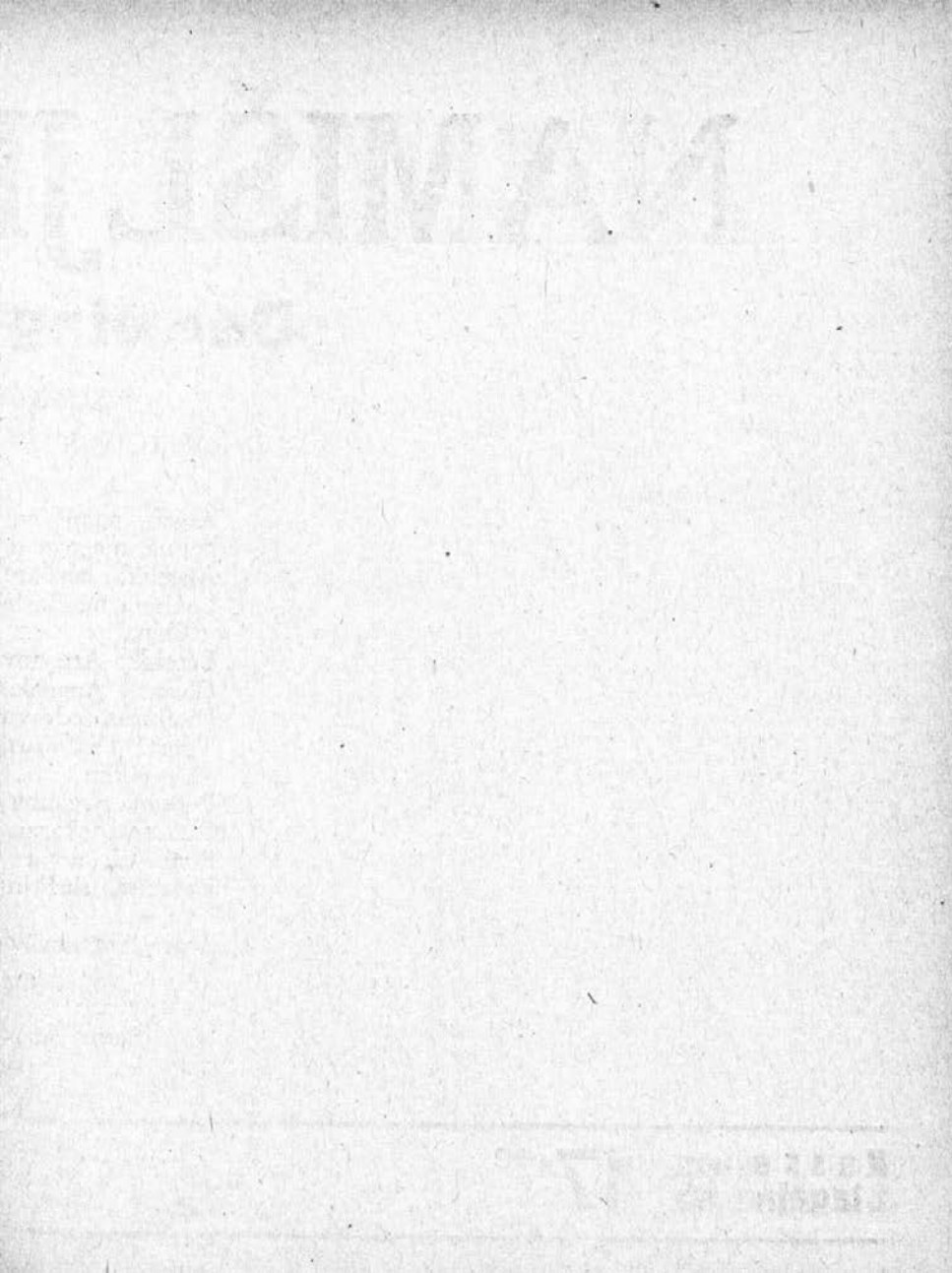
Naslednja premiera bo *Cankarjeva* prelepa dramska pesnitev »*Lepa Vida*« v popolnoma novi inscenaciji (Gerlovič) in v režiji Cirila Debeveca.

Za proslavo 60 letnice rojstva pisatelja I. Preglja bo uprizorila Drama dramaturško nekoliko preurejeno svetopisemsko dramsko delo »*Azazel*« tudi v režiji Cirila Debeveca.

Nato bodo sledile še tele uprizoritve: *Moreto*: »*Donna Diana*« (režija: O. Šest), *Schönherr*: »*Zemlja*« (režija: Milan Skrbinšek) in *Schiller*: »*Maria Stuart*« (režija: Ciril Debevec).

* * *

Herausgeber: Die Intendanz des Staatstheaters in Laibach. Vorsteher: Oton Župančič. Schriftleiter: C. Debevec. Druck: Maks Hrovatin. — Alle in Laibach. Izdajatelj: Uprava Drž. gledališča v Ljubljani. Predstavniki: Oton Župančič. Urednik: C. Debevec. Tiskarna Maks Hrovatin. — Vsi v Ljubljani.

NAMIŠLJENI BOLNIK

Der eingebildete Kranke

KOMEDIJA V DEJANJIH
SPISAL MOLIÈRE — PREVELJENIL FR. JUVANČIČ

Režiser: JOŽE KOVIČ

Argan, namišljeni bolnik	J. Kovič
Belina, njegova druga žena	Gabrijelčičeva
Angelika, hči Arganova	Rasbergerjeva
Louison, mlajša hči Arganova	Svetelova
likina	Sever
Béralde, Arganov brat	Verdonik
Cléante, Angelikin ljub	Peček
Diafoirus, zdravnik	Nakrst
Tomaž Diafoirus, njegov	Gorinšek
Angeliko	Raztresen
Purgon, Arganov zdravnik	Blaž
Fleurant, lekarnar	Kraljeva
Bonnefoi, notar	
Toinetta, služkinja	

Kraj: Arganov dom — Čas: XVII. stoletje.

Odmor med dejanji.

Scena po režiserju: Gerlovičeva.
Kostumi: fanova.

Kassa um 17.30
Blagajna ob

Beg
Zat 18

Ende vor 20
Konec pred

BOLNIK

10 Kankas

DEPART

WILLER D'AVANCIO

JOSE KOVAC

10 Kankas

10 Kankas

10 Kankas

10 Kankas

10 Kankas

10 Kankas

10 Kankas

10 Kankas

10 Kankas

10 Kankas

10 Kankas

10 Kankas

10 Kankas

10 Kankas

10 Kankas

10 Kankas

10 Kankas

10 Kankas

10 Kankas

10 Kankas

10 Kankas

10 Kankas

10 Kankas

10 Kankas

10 Kankas

10 Kankas